

Mahatma Gandhi se ubraja u najfascinantnije ličnosti 20. stoljeća. Njegov nenasilni istup protiv diskriminacije u Južnoafričkoj Republici i Indiji, zajedno s učenjem koje je iz toga proizašlo, učinili su ga jednim od najvećih uzora čovječanstva.

Mahatma Gandhi – 2. dio

Mick Yates

Pregovori

1939. godine Gandhi se mnogo aktivnije vratio političkom životu. U suradnji s Kongresom donio je odluku da će podržati Veliku Britaniju u Drugom svjetskom ratu samo ako Indija dobije neovisnost. Zatočen je 1942. g., a pušten na slobodu dvije godine kasnije zbog lošeg zdravlja.

Churchill je 1942. g. u Indiju poslao ljevičara Sir Stafforda Crippsa kako bi ovaj osmislio plan za uvjetovanu, no poprilično ograničenu neovisnost Indije. Kongres je odbio britanski prijedlog te je u kolovozu iste godine pokrenut nacionalni "Satyagraha". Britanci su Gandhija okrivili za propast pregovora, a u studenom 1942. godine Churchill je izrekao poznatu rečenicu: "Nisam postao kraljev premijer da bih sudjelovao u likvidaciji Britanskoga carstva."

U kolovozu 1942. g. Gandhi je iznio zahtjev po kojem je Britansko carstvo zauvijek moralo napustiti Indiju te je rekao članovima Kongresa kako se od tog trenutka trebaju smatrati slobodnima od britanskog upravljanja. Gandhi i drugi lideri Kongresa odmah su uhićeni i zatočeni u palači *Aga Khan* u Poonai. Ubrzo se građanski neposluh pretvorio u nasilje za koje je kraljevski namjesnik lord Linlithgow optužio Gandhija. Njega je ta optužba šokirala te je pismima nastojao komunicirati s namjesnikom. Obzirom da od njega nije stizao pozitivan odgovor, Gandhi je u veljači 1943. započeo s gladovanjem kojim je želio prekinuti zastoje u pregovorima i koje je trajalo 21 dan. Preživio je, no od tada pa nadalje zdravlje mu je bilo ozbiljno narušeno.

22. veljače 1944. godine preminula je Gandhijeva supruga Kasturba dok su zajedno bili zatočeni u zatvoru, a on sam je pušten na slobodu 6. svibnja, u 74. godini života. U britanskim zatvorima u Indiji ukupno je proveo pet i pol godina.

Neovisnost

1944. godine britanska vlada je formalno pristala na neovisnost Indije. Jedan od uvjeta za neovisnost odnosio se na rješavanje

nesuglasica između Hindusa i Muslimana. Unatoč Gandhijevom protivljenju (odnosno četveromjesečnom maršu kroz Istočni Bengal) to je dovelo do podjele na Indiju i Pakistan, te do proglašenja neovisnosti 1947. godine. Ustvari, u ožujku 1947. godine na konferenciji s Jinnahom i lordom Mountbattenom, posljednjim kraljevskim namjesnikom, Gandhi se suprotstavio pristanku Kongresa na ovu podjelu.

U kolovožu, mjesecu neovisnosti, Gandhi je započeo "gladovanje do smrti" kako bi spriječio eskalaciju nasilja između Hindusa i Muslimana u Calcutti. Njegov je uspjeh potaknuo Mountbattena, njegovog velikog sljedbenika da napiše sljedeće: "U Punjabu se borimo s 55 tisuća vojnika i ogromnim neredima. U Bengalu se borimo s jednim čovjekom i nema nereda. Kao časnik i službenik, molim da mi se dopusti izraziti štovanje Obrambenoj Sili u Jednome Čovjeku, ne zaboravljajući pritom ni drugog časnika, gospodina Suhrawardya. Trebali ste čuti entuzijastični pljesak kojim je 15. kolovoza Ustavotvorna Skupština pozdravila spominjanje Vašeg imena, kada smo svi mislili na Vas."

15. kolovoza proglašen je Danom neovisnosti, no Gandhi je odbio prisustvovati proslavi obzirom na žestoko protivljenje razdvajanja država. Nakon Calcutte otišao je u Delhi kako bi pokušao utjecati na sukobljene Hinduse i Muslimane.

Atentat

Kada je Vlada neovisne Indije uz potporu naroda pristala ispuniti ranije obećanje prebacivanja dijela imovine Pakistanu, Gandhi je ponovno uspješno protestirao gladovanjem. To je razbjesnilo ekstremiste koji su se odlučili na konačni napad bombom, u siječnju 1948. godine, za vrijeme jednog molitvenog okupljanja.

Gandhija je ubio Nathuram Godse, hinduistički ekstremist. Godse mu se prvo poklonio, a zatim triput pucao u njega. Bilo je to 30. siječnja 1948. godine, dan nakon što je napisao nacrt statuta Indijskog nacionalnog kongresa.

Albert Einstein je u znak poštovanja rekao kako je Gandhi:

"... pokazao da se veliki ljudi slijede radi njihovog moralno uzvišenog života, a ne radi sitnih političkih igara i manipulacija."

Gandhi i 4 E pristup (Energy, Energize, Execution, Edge)

Gandhi je svoje liderske vještine razvio za vrijeme boravka u Južnoafričkoj Republici te ih je zatim usavršio u Indiji. Pored toga što je bio karizmatična osoba, posjedovao je poseban osjećaj za potrebe svojih sljedbenika. Pored toga, razvio je i formalne alate i metode koji su ga vremenom učinili mnogo boljim liderom. Ono što je Gandhi naučio korisno je svima nama.

Ne iznenađuje stoga moja osobna uvjerenost kako je Gandhi klasičan primjer modela liderstva koji se naziva "*Istine liderstva*" (eng. *Leadership Truths*). Svoje je razmišljanje i djelovanje temeljio na **čvrstom sustavu vrijednosti**, cijeloga života je **želio utjecati na promjene** te je razvio **odnos potpune međuovisnosti sa svojim sljedbenicima**. Kao čovjek od akcije kroz cijeli svoj život koristio je **4 E pristup**.

Vjervanija

Prije nego što započnemo s detaljnijom analizom važno je bolje razumjeti Gandhijeva uvjerenja te način na koji su ona utjecala na njegova djela. Cijeli se Gandhijev program čvrsto oslanjao na njegova **moralna načela**.

Kao što je to već navedeno u životopisu, široko polje interesa i prihvaćanje drugih vjerskih učenja osigurali su mu veliko znanje. Bez sumnje se za Gandhija može reći da je bio "učenik" i

eksperimentator u svim aspektima svojih aktivnosti i tijekom cijelog svog života.

Neki od kršćanskih sljedbenika su tvrdili da se njegov pristup, a posebice u dijelu koji se odnosi na samopožrtvovanje i "patničku ljubav", gotovo u potpunosti oslanja na kršćanstvo. Za boravka u Vatikanu uopće nije obraćao pažnju na grandiozna umjetnička djela, no zastao je kako bi oplakao Raspeće!

Njegova su uvjerenja bila ključna za sve što je radio. U kršćanstvu je vidio ljubav, u islamu izravan odnos s jednim Bogom, a u hinduizmu jedinstvo života. Religija je za Gandhija značila "ono što pojedinac čini", a ne "ono u što pojedinac vjeruje". Djelovanje je za njega bilo ključno.

Zapadnjačka doktrina govori o umu-tijelu ili umu-tijelu-duši, uz dodatak kako se um sastoji od ega i ida. Međutim, Gandhi je oblikovao mnogo složeniju višeslojnu teoriju o ljudskom biću. Neki aspekti teorije bili su klasični hinduistički, a ostali su bili dodaci, odnosno modifikacije samoga Gandhija. Iskreno rečeno, u njegovim tekstovima nema baš previše konzistentnosti, no smatram kako to samo odražava njegov osobni razvoj tijekom vremena, a ne i intelektualnu nezrelost.

Gandhi je razlikovao četiri dijela u cjelini, zbog kojih čovjek jest ono što jest.

Prvi dio je tijelo, u klasičnom, kartezijanskom smislu. Ono se dijeli na dva dijela - fizički aspekt tijela te osjetila pomoću kojih komuniciramo s okolinom.

Drugi dio je um ili "manas". Kao što su to učinili i mnogi drugi mislioci, Gandhi ga dijeli između svijesti ("chetana") i inteligencije ("buddhi"). Sve do sada navedeno ne predstavlja nikakvu novost.

Treće, Gandhi je poput svih Hindusa vjerovao u duh ("attman"). Attman ne predstavlja u kartezijanskom smislu "duh u stroju", već univerzalno načelo, odnosno silu u nama samima koja nas spaja sa svemirom. Ovo načelo

je ključno za razumijevanje Gandhijeve "Satyagraha", budući da je osmišljeno kako bi ponovno oživjelo duhovnu prirodu u svima nama. Prisjetite se da u "Swaraju" nije želio samo neovisnost Indije - želio je neovisnost svakoga od nas, ponovno duhovno rođenje. Nadalje, Gandhi je vjerovao da *attman* u svakome od nas osigurava karizmu koja nam je potrebna kako bismo vodili druge - obzirom da *attman* sve povezuje. Četvrti dio je psihološka ili moralna sklonost koju svi imamo, a koja pripada svakome pojedincu ("*swabhava*"). Vjerovao je kako je "*swabhava*" prije produkt ponovnog rađanja i "karme" nego naučenih karakteristika. Naime, prema njegovom mišljenju Bog nije osoba, već Istina sama. Na taj način otkrivanjem vlastite istine pojedinac postiže svoj osobni duhovni cilj ("*moksha*"). Za Gandhija je duhovna obnova ključna za istinsku slobodu svakog pojedinca.

Vrednote

Za Gandhija je Istina bila sve što je važno, te je bila suštinski povezana s koncepcijama nenasilja i duhovne obnove, kao što su "Satyagraha" i "Swaraj". "Satyagraha" ne predstavlja samo političku metodu, već i moralni iskaz o tome "na koji način treba politički djelovati". Ako se aktivnosti nisu mogle provesti na ispravan način, tada on radije nije ništa činio.

Istina je također povezana s poniznošću, čistoćom, celibatom i siromaštvom. Povezana je s jedinstvom (vjere i uvjerenja) i dobrotom čovječanstva. Uvijek je vjerovao da su ljudi u suštini dobri - to je vjerovanje u isto vrijeme bilo ključ njegova uspjeha kao lidera i razlog njegovih neuspjeha. Vjerovao je u djelovanje, a ne u riječi i govore.

Vjerovao je u marljivost i samopouzdanje.

Zazirao je od modernog društva, a ponajviše od raspadanja ruralnih zajednica zbog odlaska ljudi u gradove. Gandhi je vjerovao da se zdravlje dostiže na najbolji način prirodnim metodama. Nikada nije koristio moderne lijekove, osim u slučaju operacije slijepog crijeva.

Promjena

Cijeli njegov život odnosi se na djelovanje, na poticanje pozitivnih promjena. U svojim nastojanjima je uspijevaao, ali i griješio, no uvijek je išao naprijed te nikada nije odustajao od djelovanja s ciljem društvenog i duhovnog unapređenja, kako pojedinca tako i cjelokupne nacije. Neke je promjene uspio provesti, dok druge nije. U nekim je pak slučajevima uspjeh stigao nekoliko godina nakon akcije. Primjerice, oporezivanje soli je u potpunosti ukinuto tek prilikom proglašenja neovisnosti.

Sljedbenici

Gandhi je cijeli svoj život posvetio služenju drugima i nesebičnoj borbi za njihove potrebe. Njegova duhovnost i karizma samo su pridonijele čvrstom racionalizmu u analiziranju svakog problema kojim se bavio - u procjenjivanju i određivanju načina kojim se najbolje može motivirati i predvoditi Sljedbenike. Malo je onih koji su uspjeli okupiti toliko mnogo dobrovoljnih sljedbenika.

Predviđanje

Njegova vizija budućnosti je predstavljala jedinstvenu kombinaciju duhovnog, moralnog i praktičnog, te je upravo stalnim podsjećanjem na tu viziju vodio svoje sljedbenike. Osjećao je kako očiti nedostatak samopouzdanja Indijaca omogućava Britancima vladanje, stoga je upozoravao da Indijci moraju preuzeti odgovornost za vlastitu situaciju. Neprestano je naglašavao kako ne želi samo političku neovisnost, već i duhovnu obnovu, odnosno neovisnost svakog stanovnika Indije.

Njegova vizija budućnosti Indije bila je ukorijenjena u slavnoj, duhovnoj prošlosti *Bhagavad Gite*, no ipak pod značajnim utjecajem kršćanstva i drugih vrednota. U prenošenju svoje vizije Gandhi je dirnuo u srca mnogih ljudi

postavši tako moralni svjetionik čovječanstva.

Uvijek se bavio pitanjima od velike važnosti za sljedbenike u kojima bi na njemu svojstven način oživio viziju uspjeha. Primjeri za navedeno mogu se pronaći u njegovu radu - želio je osigurati ispravnost prema svim ljudima u Južnoafričkoj Republici, zahtijevao je ukidanje poreza na sol te neovisnost Indije. U svakom slučaju, nikada se nije koristio samo filozofskim izjavama ili optimističnom vizijom, već je uvijek koristio konkretne ciljeve koje su ljudi mogli slijediti te djelovati u skladu s njima.

Suprotno tome, njegovi su neuspjesi proizašli iz nemogućnosti konkretizacije duboke osobne vizije ispravnog društva - posebice se to odnosi na konačnu podjelu Indije. Kao lider, uvijek je djelovao tako da grupi sljedbenika osigura moćnu i prikladnu viziju. Kako bi bio siguran da ga javnost ispravno razumije, Gandhi je znao pisati kompleksna, intelektualna djela. No ipak, svojim je sljedbenicima vlastite osjećaje pojašnjavao na najjednostavniji mogući način. Uzimanje soli rukom na plaži vjerojatno je bio najdramatičniji iskaz njegove osobne vizije ukidanja poreza na sol, čin koji su mnogi kasnije oponašali.

Vizija

S druge strane, teško se može reći da je razvio "model suvremenosti" koji bi bio otvoren za propitivanje. Poštovao je Britance, ali ne i modernu civilizaciju. **Smatrao je kako proces industrijalizacije vodi prema društvu bez vjere.** Također je smatrao apsurdnim da žene rade u tvornicama - te je podržavao britanske sufražetkinje (eng. *suffragette movement* - pokret u Engleskoj koji se borio za biračko pravo žena - op. ur.). U suštini je Britance smatrao dobrim ljudima, s dobrim institucijama, koji su skrenuli s puta ispravnosti zbog modernizma.

Također se čini kako je njegova vizija jednim dijelom bila "isključiva", obzirom da je isključivala pozitivne učinke industrijalizacije i globalizacije svjetskog gospodarstva. Na neki je način ironično da čovjek s ovako visokim idealima nije uspio

pronaći kvalitetnije rješenje za balansiranje dviju oprečnih sila: duhovnih vrijednosti i moderne industrijalizacije.

Iako je jasno osjećao da "nasilje svih vlada" ustvari znači da bi ljudi trebali kontrolirati vlastitu sudbinu u manjim skupinama, u konačnici se nije zalagao za pluralističku demokratsku Indiju. Vjerovao je kako bi male seoske zajednice mogle u tome biti uspješne. Za razliku od njega, Nehru je bio lider koji je poticao masovnu demokraciju, prenoseći narodu svoju viziju socijalističke Indije utemeljene u slavnoj povijesti i britanskom modelu demokracije. Zalagao se za Indiju koja će čvrsto i neovisno ići naprijed.

Osposobljavanje

U kontekstu formalne organizacije, Gandhi se koristio nekim jedinstvenim metodama. Uvijek je znao kako dovesti ljude na pravo mjesto kako bi učinili ono što su trebali učiniti. Ništa mu nije bilo strano - od organiziranja grupa za pomoć ranjenicima, organiziranja raznih protesta, sakupljanja novčanih sredstava ili čak regrutiranja trupa za ratovanje. Međutim, **ono što mu je osiguravalo uspjeh bila su njegova djela.** Svojim je životom pokazivao što želi od drugih ljudi. Svojim je primjerom pokazivao kako se treba ponašati, bilo u svakodnevnom životu ili značajnom političkom protestu.

Ashrami su trajni primjer koji pokazuje na koji način može funkcionirati društvo sastavljeno od malenih seoskih skupina. U Ashramu je na snazi mali broj formalnih pravila, a sva su ona stvorena na temelju osnovnih vrednota za koje je Gandhi smatrao kako moraju biti utkane u biće svakog stanovnika. Prema njemu: "...želite li kod ljudi razviti kvalitete skromnosti ili čistoće, tada ništa nije učinkovitije od pranja toaletnog prostora."

Gandhi se koristio riječima kako bi osposobio druge ljude. Pri tome se koristio raznim

oblicima, od protestnih pisama pa sve do raznih statuta i intelektualnih djela. Konceptije "Satyagraha" i "Swaraj" same po sebi predstavljaju kako opisne riječi tako i riječi djelovanja. Zbog njegove odlučnosti u vođenju života kojeg obilježava djelovanje, sve što je činio omogućavalo je njegovim sljedbenicima da ga slijede i djeluju. **"Činite ono što ja činim, a ne ono što govorim",** često je znao reći.

Oснаživanje

Za Gandhijev život se može reći kako je bio svojevrsna kombinacija discipline i slobode, kako za njega samoga tako i za njegove sljedbenike. Njegovi najveći uspjesi proizašli su iz osnaživanja ljudi metodama i željom za "Satyagraha" pristupom. Kada bi se ti pojedinci suočili s napadom ili zatvorom, iako strašno usamljeni, svejedno su bili veoma povezani s ostalim demonstrantima. Iako su slobodno mogli slijediti svoje ciljeve, imali su "prešutni sporazum" s Gandhijem i ostalim kolegama. Gandhi je imao veliku potrebu da im služi, kao što su oni služili njemu.

Nažalost, njegovo vjerovanje kako su svi ljudi dobri, do određene mjere ga je učinilo slijepim za mane ljudskoga roda. Ako oslobodimo ljude nesposobne da se nose s vlastitim demonima, tada zasigurno možemo očekivati nepredvidljive posljedice. Takva situacija je ponajviše došla do izražaja kod izbijanja nasilja u trenucima podjele Indije i Pakistana. Nadalje, njegovo vjerovanje kako će "Satyagraha" pomoći Židovima u njihovoj užasnoj borbi s Hitlerom u najmanju je ruku bilo idealističko, te u potpunosti neusklađeno s prirodom problema.

Unošenje energije

Gandhi je bio osobito umješšan u biranju problema koji će maksimalno utjecati na javnost te doprijeti do svih bitnih čimbenika. Mnogi su članovi Kongresa bili skeptični kada je inzistirao na ukidanju poreza na sol, budući da je taj problem već dugo vremena stvarao nezadovoljstvo. Problem su

smatrali minornim u cjelokupnom programu borbe za neovisnost. Pa ipak, "Marš soli" je pokrenuo naciju, angažirao globalne medije i cijeli svijet.

Ne samo da je mogao pokrenuti široke mase, Gandhi je uspijevaio dirnuti i pojedince. Klasičan primjer za navedeno jest govor suca koji se nadao, unatoč tome što ga je osudio na tamnicu, da će ga vlasti ubrzo pustiti na slobodu.

Gandhijeva poniznost te očita briga koju je osjećao za protivnike, u jednakoj mjeri kao i za sljedbenike, uzrokovala je emotivnu reakciju kod svih ljudi koje je u životu susretao. Očiti primjer navedenog dogodio se za njegova posjeta tvorničkim radnicima u Lancashireu koji su ga, prema zdravoj logici, trebali bojkotirati budući da se zalagao za bojkot proizvoda od kojih su živjeli. No, dogodilo se nešto potpuno drugačije. Iskren govor, iz dubine duše, kojim je Gandhi objasnio radnicima zašto čini to što čini, te zašto misli da radnici zbog toga neće patiti, dirnuo ih je u srce pretvorivši u trenu ljute protivnike u gorljive sljedbenike.

Gandhi je pažljivo odabrao i osobne simbole, od bijele odore *dhobi*, koja označava čistoću i poniznost, do kožnih sandala načinjenih od kože krave uginule prirodnom smrću. Jedini ukras na zidovima njegove sobe u Ashramu bilo je raspelo. Filozofiju za koju se zalagao pretvorio je u vizualni izražaj vlastite priče. Navedeni simboli dosljedno su podržavali proces motivacije kojim se svjesno koristio.

Sa stajališta govorničtva, njegovo obraćanje sljedbenicima za vrijeme "Marša soli" kojim ljutito osuđuje pretjerano iskorištavanje resursa seljana za sebične interese sudionika marša, predstavlja klasičan primjer njegovih govora koji su se temeljili na vrednotama te koji su zatim na magičan način usmjeravali sljedbenike na pravi put.

Pomoću dvije metode sam je zaustavio nasilje i ubijanja prilikom podjela u Bengalu. Gladovao je

bez bojazni za svoje osobno zdravlje, a sa svojim se suparnicima suočavao oči u oči, bez straha za vlastitu sigurnost. Upravo su ta neustrašivost i nesebičnost tvorile snažnu silu kojom je stjecao sljedbenike i pobjeđivao protivnike.

No, ponekad nije uspijevaio potaknuti ljude na djelovanje. Podjela na Indiju i Pakistan pokazala je kako nije uspio pomoći Muslimanima da nadvladaju strah u pretežno hinduističkoj Indiji, te da nije uspio pomoći Jinnahu da prevlada nacionalističku politiku. U liderima Kongresa nije uspio potaknuti multikulturalnost i pluralizam kako bi se prevladale podjele i izgradila "Jedinstvena Indija". Upotreba hinduističkih simbola kao i očita vjera u dobrobit čovječanstva, na određeni su način doveli do atentata.

Utjecaj

Gandhijev utjecaj na svijet bio je i još je uvijek vrlo snažan. Ne samo da je uspio stvoriti danas najveću demokratsku zemlju na svijetu, već je svijetu pokazao što to znači kada čovjek djeluje u skladu s dubokim uvjerenjima. Njegov je život u velikoj mjeri utjecao na Martina Luthera Kinga, što ga dovodi u izravnu vezu s Amerikom i tamošnjim pokretom za ljudska prava. S praktičnog stajališta možemo reći kako je njegova usredotočenost na "Swadeshi" koncepciju stvorila temelje za industrijalizaciju Indije, koja je polučila stvarne uspjehe pod liderstvom Nehrua.

Na kraju možemo zaključiti da je Gandhi, unatoč nekim neuspjesima, zasigurno osoba koja spada u krug najvećih lidera prošlog tisućljeća.

Copyright: Mick Yates
Material drawn from <http://www.leader-values.com>
Uredio: Marko Laučić
Lektura: Sanjin Lukarić
Prijevod: Cleo - jezici i informatika, Zagreb

